

مسائل حقوقی مصاحبه‌های تاریخ شفاهی

ویراست دوم

تألیف

پیمانہ صالحی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

پژوهشکده اسناد

بهار ۱۴۰۳

فهرست نویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی ایران

سرشناسه	: صالحی، پیمانه، ۱۳۵۲-
عنوان و نام پدیدآور	: مسائل حقوقی مصاحبه‌های تاریخ شفاهی / تألیف پیمانه صالحی؛ [به سفارش] سازمان اسناد و کتابخانه جمهوری اسلامی ایران، پژوهشکده اسناد.
وضعیت ویراست	: ویراست ۲.
مشخصات نشر	: تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری	: ۳۸۸ ص.
فروست	: انتشارات سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ ۱۶۳۷. مجموعه تاریخ شفاهی؛ ۶۴
شابک	: ۲۷۰۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۴۴۶-۶۸۳-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: چاپ قبلی: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۹ (۳۷۹ ص).
یادداشت	: چاپ دوم.
موضوع	: تاریخ شفاهی — مصاحبه‌ها Oral history -- Interviews تاریخ شفاهی — فن Oral history -- Technique مالکیت معنوی (حقوق بین‌الملل) — واژه‌نامه‌ها Intellectual property (International law) -- Dictionaries حق مولف بین‌المللی Copyright, International قانون مطبوعات — ایران Press law -- Iran
شناسه افزوده	: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران. پژوهشکده اسناد
شناسه افزوده	: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
شناسه افزوده	: National Library and Archives of I.R. of IRAN
رده بندی کنگره	: D۱۶/۱۴
رده بندی دیویی	: ۹۰۷/۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۶۲۹۰۴۶
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیا



انتشارات سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ شماره ۱۶۳۷، از مجموعه تاریخ شفاهی؛ ۶۴

عنوان: مسائل حقوقی مصاحبه‌های تاریخ شفاهی

تألیف: پیمانه صالحی

صفحه آرا: شیوا باقری

نمایه‌ساز: صدف نعیمی

طراح جلد: نسیم بهزادیان نژاد

ناشر: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

شمارگان: ۳۰۰ نسخه / ویراست دوم ۱۴۰۳

چاپ و صحافی: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

بها: ۲,۷۰۰,۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۴۶-۶۸۳-۰

نشانی: تهران، بزرگراه شهید حقانی (غرب به شرق)، بعد از ایستگاه مترو حقانی، بلوار کتابخانه ملی، دفتر فروش: ۸۱۶۲۳۳۲۷۷

نمابر: ۸۱۶۲۳۳۰۱ فروشگاه مجازی: <http://bookshop.nlai.ir>

پست الکترونیک انتشارات: publication.nlai@gmail.com سامانه انتشارات: <http://publish.nlai.ir>



فهرست مطالب

۱۹	سخن ناشر
۲۱	مقدمه
	فصل اول: کلیات و تعاریف
۳۳	۱. مقدمه
۳۳	۲. تعریف مفاهیم
۳۳	۱-۲. تاریخ شفاهی
۳۵	۲-۲. مصاحبه
۳۶	۳-۲. مصاحبه‌شونده
۳۶	۴-۲. مصاحبه‌کننده
۳۷	۵-۲. اثر فکری
۳۷	۶-۲. مالکیت فکری
	فصل دوم: درآمدی بر تاریخ شفاهی
۴۱	۱. مقدمه
۴۱	۲. تاریخ شفاهی و مصاحبه
۴۲	۳. تاریخ شفاهی و تاریخ‌نگاری
۴۵	۴. روش کار در تاریخ شفاهی
۴۷	۵. پیشینه تاریخ شفاهی در جهان
۵۰	۶. پیشینه تاریخ شفاهی در ایران

فصل سوم: ویژگی‌های مصاحبه تاریخ شفاهی

۱. مقدمه ۵۹
۲. مصاحبه در تاریخ شفاهی ۶۰
 - ۱-۲. روش انجام مصاحبه ۶۰
 - ۲-۲. بازسازی تاریخی رویدادها ۶۰
 - ۳-۲. تلفیق رویکردهای مختلف ۶۱
 - ۴-۲. محصول تفکر مدرن ۶۱
 - ۵-۲. گردآوری داده‌های تاریخی ۶۲
 - ۶-۲. تفسیر و کشف واقعیت ۶۲
 - ۷-۲. مصاحبه به عنوان یک فراگرد ۶۲
 - ۸-۲. اهداف خاص ۶۳
 - ۹-۲. مصاحبه به منزله دیالوگ ۶۳
 - ۱۰-۲. مصاحبه به منزله گفتمان ۶۴
۳. نقش مصاحبه‌گر ۶۴
 - ۱-۳. مصاحبه‌کننده به عنوان شنونده فعال ۶۴
 - ۲-۳. آگاه نمودن راوی از اهداف مصاحبه ۶۴
 - ۳-۳. مصاحبه‌گر در نقش مورخ ۶۵
 - ۴-۳. مهارت مصاحبه‌کننده ۶۵
 - ۵-۳. مصاحبه‌گر سهیم در روایت ۶۶
 - ۶-۳. نقش هدایت‌گر مصاحبه‌کننده ۶۶
۴. شخصیت مصاحبه‌شونده ۶۷
 - ۱-۴. انتخاب از اقشار مختلف جامعه ۶۷
 - ۲-۴. آزادی عمل مصاحبه‌شونده ۶۸
 - ۳-۴. منشأ اثر بودن مصاحبه‌شونده در تاریخ معاصر ۶۸
 - ۴-۴. مصاحبه‌شونده در نقش راوی ۶۸
۵. منبع تولیدشده ۶۸
 - ۱-۵. حیطه گسترده موضوعات ۶۸
 - ۲-۵. ویژگی روایی ۶۹

۶۹	۵-۳. منبع دست‌اول تاریخی
۶۹	۵-۴. ماهیت علمی
۷۰	۵-۵. ترکیبی از روایت‌ها
۷۰	۵-۶. ویژگی مجموعه‌ای
۷۰	۵-۷. عمیق بودن مطالب
۷۱	۵-۸. مقدمه‌ای بر مدیریت دانش
۷۱	۵-۹. تهیه متون هدایت‌شده
۷۱	۵-۱۰. راستی آزمایی زمان تدوین
۷۲	۶. تاریخ شفاهی و مواد چندرسانه‌ای
۷۲	۶-۱. خصلت چندرسانه‌ای
۷۲	۶-۲. بهره‌گیری از تجهیزات سمعی-بصری
۷۳	۶-۳. زیرمجموعه مواد دیداری-شنیداری
۷۳	۶-۴. سازماندهی خاص

فصل چهارم: حقوق مالکیت فکری در جهان با تأکید بر آثار شفاهی

۷۷	۱. مقدمه
۷۸	۲. مفهوم حقوق مالکیت فکری
۷۸	۲-۱. حق
۷۸	۲-۲. مالکیت
۷۹	۲-۳. فکری
۸۰	۲-۴. حقوق مالکیت فکری
۸۱	۳. انواع حقوق مالکیت فکری
۸۱	۳-۱. حقوق مادی
۸۲	۳-۲. حقوق معنوی
۸۲	۴. شاخه‌های حقوق مالکیت فکری
۸۲	۴-۱. حقوق مالکیت صنعتی
۸۲	۴-۲. حقوق مالکیت ادبی و هنری
۸۳	۵. حقوق مالکیت فکری در جهان

۸۴	۵-۱. کشورهای اروپایی
۸۵	۵-۱-۱. قانون آن
۸۶	۵. ۱. ۲. معاهده پاریس
۸۶	۵-۱-۳. کنوانسیون برن
۸۷	۵-۲. ایالات متحده آمریکا
۸۷	۵-۲-۱. اولین قانون
۸۸	۵-۲-۲. قانون ۱۹۰۹
۸۸	۵-۲-۳. قانون ۱۹۷۶
۸۸	۵-۲-۴. قانون ۱۹۸۰
۸۹	۵-۲-۵. امضای کنوانسیون برن
۹۰	۵-۲-۶. امضای معاهده بوینس آیرس
۹۰	۵-۳. کانادا
۹۱	۶ سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی
۹۱	۶-۱. دلایل عضویت
۹۲	۶-۲. قرارداد جهانی حق مؤلف
۹۳	۶-۳. سازمان جهانی مالکیت فکری
۹۵	۷. آثار شفاهی و حقوق مالکیت فکری
۹۵	۷-۱. آثار شفاهی و کنوانسیون برن
۹۷	۷-۲. حمایت از آثار شفاهی در کشورهای اروپایی
۹۷	۷-۳. آثار شفاهی در قوانین آمریکا

فصل پنجم: حق مؤلف در قوانین بین‌الملل

۱۰۱	۱. مقدمه
۱۰۱	۲. اصطلاح حق مؤلف
۱۰۴	۳. حق‌التألیف
۱۰۵	۴. اصول بنیادین حق مؤلف و حقوق مرتبط
۱۰۶	۴-۱. اصالت اثر
۱۰۷	۴-۲. وحدت هنر

۱۰۷	۳-۴. رعایت تشریفات
۱۰۸	۵. انواع آثار از نظر حق مؤلف در جهان
۱۰۸	۱-۵. آثار ادبی
۱۰۸	۲-۵. اسناد رسمی و اخبار
۱۰۸	۳-۵. آثار هنری
۱۰۹	۴-۵. آثار ثانوی
۱۰۹	۵-۵. آثار مشترک
۱۱۰	۶. قراردادهای بهره‌برداری از حق مؤلف
۱۱۰	۱-۶. حقوق معنوی مؤلف
۱۱۱	۱-۱-۶. افشا و اعلان
۱۱۱	۲-۱-۶. رعایت نام و عنوان
۱۱۲	۳-۱-۶. رعایت حرمت اثر
۱۱۲	۲-۶. حقوق مالی مؤلف
۱۱۳	۱-۲-۶. تکثیر یا نسخه‌برداری
۱۱۳	۲-۲-۶. تعقیب و حق عرضه
۱۱۳	۷. مسائل مرتبط با حق مؤلف در جهان
۱۱۵	۱-۷. کشورهای اروپایی
۱۱۵	۲-۷. ایالات متحده آمریکا
۱۱۵	۱-۲-۷. تکثیر و توزیع
۱۱۶	۲-۲-۷. امانت بین کتابخانه‌ای
۱۱۶	۳-۲-۷. ماده ۱۰۸
۱۱۷	۴-۲-۷. فناوری

فصل ششم: آثار شفاهی و آفرینه‌های مورد حمایت حقوق مالکیت فکری ایران

۱۲۱	۱. مقدمه
۱۲۱	۲. انواع مالکیت فکری در ایران
۱۲۱	۱-۲. مالکیت صنعتی و تجارتي

- ۱۲۲ ۲-۲. مالکیت ادبی و هنری
- ۱۲۲ ۳. انواع آثار از نظر حقوق مالکیت فکری در ایران
- ۱۲۲ ۱-۳. اثر فکری
- ۱۲۳ ۲-۳. اثر اصیل
- ۱۲۴ ۳-۳. اثر ادبی
- ۱۲۴ ۴-۳. اثر علمی
- ۱۲۵ ۵-۳. اثر گروهی مشاع
- ۱۲۶ ۶-۳. اثر گروهی غیرمشاع
- ۱۲۶ ۴. قوانین مرتبط با حقوق مالکیت فکری
- ۱۲۶ ۱-۴. قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان
- ۱۲۶ ۲-۴. قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی
- ۱۲۷ ۳-۴. قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای
- ۱۲۷ ۴-۴. لایحه قانون جامع حمایت از حقوق مالکیت ادبی و هنری
- ۱۲۹ ۵-۴. اصلاح ماده ۱۲ قانون حمایت از حقوق مؤلفان مصوب ۱۳۴۸
- ۱۳۰ ۶-۴. آیین‌نامه اجرایی ماده ۲۱ قانون مصوب ۱۳۴۸
- ۱۳۱ ۷-۴. قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی
- ۱۳۲ ۵. ایران و کنوانسیون‌های بین‌المللی
- ۱۳۴ ۱-۵. مصلحت نخست
- ۱۳۴ ۲-۵. مصلحت دوم
- ۱۳۴ ۶. انواع حقوق مالکیت فکری در ایران
- ۱۳۴ ۱-۶. حقوق مادی
- ۱۳۵ ۲-۶. حقوق معنوی
- ۱۳۵ ۳-۶. خصوصیات حقوق معنوی
- ۱۳۶ ۴-۶. تخلف‌ها و مجازات‌ها
- ۱۳۷ ۷. مالکیت فکری در اسلام و دیدگاه فقها
- ۱۳۷ ۱-۷. اسلام
- ۱۳۷ ۲-۷. آراء و نظرات فقها
- ۱۳۷ ۱-۲-۷. امام خمینی (ره)
- ۱۳۸ ۲-۲-۷. آیت‌الله خامنه‌ای

۱۳۹	۷-۲-۳. آیت‌الله سبحانی
۱۳۹	۷-۲-۴. آیت‌الله فاضل لنکرانی
۱۴۰	۷-۲-۵. آیت‌الله مرعشی
۱۴۰	۷-۲-۶. آیت‌الله صافی گلپایگانی
۱۴۰	۸. آثار سمعی - بصری و شفاهی در قوانین ایران
۱۴۰	۸-۱. آثار سمعی - بصری
۱۴۲	۸-۲. آثار شفاهی
۱۴۳	۹. رسانه در ایران
۱۴۳	۹-۱. مفهوم رسانه
۱۴۳	۹-۲. انواع رسانه
۱۴۳	۹-۲-۱. حدود محتوا
۱۴۴	۹-۲-۲. فناوری انتشار
۱۴۴	۹-۲-۳. چگونگی انتشار
۱۴۴	۹-۲-۴. توالی انتشار
۱۴۵	۹-۲-۵. رسانه نوین
۱۴۵	۱۰-۱. حقوق مالکیت فکری در رسانه
۱۴۵	۱۰-۱-۱. آیین‌نامه حرفه روزنامه‌نگاری
۱۴۶	۱۰-۲. حقوق پدیدآورندگان آثار رسانه‌ای
۱۴۷	۱۰-۳. حق مؤلف در مطبوعات
۱۴۸	۱۰-۴. اهانت و توهین
۱۴۹	۱۰-۵. خلأ قانونی
۱۴۹	۱۱-۱. حقوق مصاحبه‌شوندگان در رسانه‌های عمومی
۱۵۰	۱۱-۱-۱. آزادی در انجام مصاحبه
۱۵۰	۱۱-۲. مالکیت فکری
۱۵۰	۱۱-۳. حفظ حریم خصوصی

فصل هفتم: مالکیت فکری و نشر الکترونیکی در فضای مجازی

۱۵۷	۱. مقدمه
-----	----------

۱۵۷	۲. اینترنت و کارکردها
۱۵۷	۱-۲. وب (شبکه گسترده جهانی)
۱۵۸	۲-۲. کارکردهای اینترنت
۱۵۸	۳-۲. سرویس‌دهنده‌های اینترنت
۱۵۹	۴-۲. پایگاه‌های اطلاعاتی
۱۶۰	۳. مالکیت فکری در فضای مجازی
۱۶۰	۱-۳. مالکیت در وب
۱۶۰	۲-۳. اخلاق فناوری اطلاعات
۱۶۱	۳-۳. تمهیدات ناشران
۱۶۲	۴-۳. محدوده حمایت از آثار در محیط رقمی
۱۶۳	۴. نشر الکترونیکی و قوانین بین‌الملل
۱۶۳	۱-۴. قوانین بین‌الملل
۱۶۴	۲-۴. حمایت از آثار در محیط رقمی در آمریکا
۱۶۵	۳-۴. حمایت از آثار در محیط رقمی در ایران
۱۶۷	۵. انتشار الکترونیکی و تاریخ شفاهی
۱۶۷	۱-۵. انتشار مصاحبه‌ها در اینترنت
۱۶۹	۲-۵. استفاده منصفانه از منابع تاریخ شفاهی
۱۷۲	۳-۵. حریم شخصی در صفحات وب
۱۷۲	۶. مطالعات موردی پایگاه‌های اطلاعاتی
۱۷۳	۱-۶. مرکز ریاست‌جمهوری میلر
۱۷۳	۲-۶. آرشیو ملی سنگاپور
۱۷۳	۳-۶. دانشگاه هاروارد
۱۷۴	۴-۶. تاریخ شفاهی ناسا
۱۷۵	۵-۶. سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران

فصل هشتم: جایگاه تاریخ شفاهی به‌عنوان سند

۱۸۱	۱. مقدمه
۱۸۱	۲. علوم آرشیوی و منابع تاریخ شفاهی

۱۸۲	۳. نقش تاریخ شفاهی به عنوان سند در آرشیو
۱۸۴	۴. تاریخ شفاهی به مثابه اسناد حقوقی
۱۸۵	۵. تاریخ شفاهی در آرشیوهای جهان
۱۸۷	۶. تاریخ شفاهی در آرشیو ملی ایران
۱۹۰	۶-۱. نام مصاحبه شونده به عنوان سرشناسه

فصل نهم: موارد اخلاقی و حریم خصوصی در تاریخ شفاهی

۱۹۵	۱. مقدمه
۱۹۵	۲. حریم خصوصی در جهان و ایران
۱۹۵	۲-۱. حریم خصوصی در قوانین بین الملل
۱۹۶	۲-۲. حریم خصوصی در اسلام
۱۹۸	۲-۳. حریم خصوصی در ایران
۲۰۰	۳. مصادیق نقض حریم خصوصی
۲۰۰	۳-۱. افترا
۲۰۲	۳-۲. هتک حرمت
۲۰۳	۳-۳. توهین
۲۰۴	۴. حریم خصوصی و تاریخ شفاهی
۲۰۴	۴-۱. توافقنامه با مصاحبه شوندگان
۲۰۵	۴-۲. رعایت نکات ضروری
۲۰۶	۵. رهنمودهای اخلاقی و انجمن های تاریخ شفاهی
۲۰۷	۵-۱. انجمن تاریخ شفاهی آمریکا
۲۰۸	۵-۲. انجمن تاریخ شفاهی انگلستان
۲۱۰	۵-۳. انجمن تاریخ شفاهی استرالیا

فصل دهم: حق نشر و قراردادهای بهره برداری در تاریخ شفاهی

۲۱۵	۱. مقدمه
۲۱۵	۲. حقوق چاپ و نشر
۲۱۵	۲-۱. حق نشر

۲۱۶	۲-۲. قرارداد نشر
۲۱۷	۳-۲. شرایط نشر
۲۱۸	۴-۲. قرارداد مناسب
۲۱۹	۳. قرارداد چاپ و نشر در ایران
۲۱۹	۱-۳. پیشینه قرارداد نشر
۲۲۰	۲-۳. دوره کنونی
۲۲۱	۴. قراردادهای تاریخ شفاهی
۲۲۲	۱-۴. قرارداد ابراء
۲۲۳	۲-۴. قرارداد هبه
۲۲۴	۳-۴. توافقاتنامه‌های قراردادی
۲۲۶	۵. تاریخ شفاهی و حق نشر
۲۲۶	۱-۵. آغاز فرایند حق نشر
۲۲۸	۲-۵. حق نشر در آثار غیرداستانی
۲۲۹	۳-۵. حق نشر همانند آثار مشترک
۲۳۱	۴-۵. حق چاپ در مجمع بین‌المللی آرشیو صدا
۲۳۴	۵-۵. ضرورت رعایت شرایط مصاحبه‌شونده
۲۳۵	۶-۵. حقوق انحصاری کپی‌رایت
۲۳۶	۷-۵. واگذاری حق نشر

فصل یازدهم: پدیدآورندگان در مصاحبه‌های تاریخ شفاهی (مطالعات موردی)

۲۴۱	۱. مقدمه
۲۴۲	۲. مراکز خارج از کشور
۲۴۲	۱-۲. مرکز مطالعات خاورمیانه دانشگاه هاروارد
۲۴۴	۲-۲. تاریخ شفاهی بنیاد مطالعات ایران
۲۴۶	۳-۲. طرح تاریخ شفاهی چپ ایران
۲۴۸	۳. مراکز داخلی
۲۴۸	۱-۳. مرکز مطالعات و تحقیقات فرهنگ و ادب پایداری

۲۵۲	۲-۳. مرکز اسناد انقلاب اسلامی
۲۵۵	۳-۳. بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس
۲۵۸	۴-۳. سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مراکز اسناد آستان قدس رضوی
۲۶۰	۵-۳. سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران
۲۶۰	۱-۵-۳. پرسشنامه چگونگی بهره‌گیری از مصاحبه تاریخ شفاهی
۲۶۲	۲-۵-۳. ویرایش پرسشنامه
۲۶۴	۳-۵-۳. پدیدآورندگان در تاریخ شفاهی
۲۶۵	۴-۵-۳. شیوه‌نامه آماده‌سازی متون تاریخ شفاهی
۲۶۶	۵-۵-۳. مکاتبات برای تعیین حقوق معنوی پدیدآورندگان

فصل دوازدهم: الگوی پیشنهادی تفکیک حقوق پدیدآورندگان در طرح‌های تاریخ شفاهی

۲۷۳	۱. مقدمه
۲۷۴	۲. بازتعریف حقوق مالکیت فکری در ایران
۲۷۶	۳. تعاریف و اصطلاحات
۲۷۸	۴. مدل داده‌ستانده (ماشینی) تاریخ شفاهی
۲۷۸	۵. ویژگی‌های مدل پیشنهادی
۲۷۹	۶. فرایند تکوین تاریخ شفاهی
۲۰۸	۷. فرایند تکوین پیوست حقوقی تاریخ شفاهی
۲۸۰	۸. اجزای مدل داده‌ستانده (ماشینی)
۲۸۰	۸-۱. ورودی‌ها
۲۸۱	۸-۱-۱. متولی (مجری)
۲۸۱	۸-۱-۲. طرح (ایده)
۲۸۲	۸-۱-۳. پدیدآورندگان
۲۸۲	۸-۲. اعتبارسنجی
۲۸۲	۸-۲-۱. ضوابط
۲۸۲	۸-۲-۲. توافقات
۲۸۳	۸-۲-۳. تعادل‌سنجی

- ۲۸۳ ۸-۲-۴. بازخورد/ اصلاح
- ۲۸۳ ۸-۳. خروجی‌ها (پیوست حقوقی تاریخ شفاهی)
- ۲۸۴ ۸-۳-۱. فهرست حقوق اولیه و توزیع بین پدیدآورندگان
- ۲۸۴ ۸-۳-۲. ماتریس توزیع حقوق اولیه
- ۲۸۵ ۸-۳-۳. ماتریس روابط پدیدآورندگان
- ۲۸۷ ۸-۳-۴. فهرست منافع مادی ممکن
- ۲۸۷ ۸-۳-۵. فهرست ضررهای ممکن
- ۲۸۷ ۸-۳-۶. اثر گذر زمان
- ۲۸۷ ۸-۳-۷. شرایط و نحوه بازنگری در حقوق ثانویه
- ۲۸۸ ۸-۳-۸. متن توافقات با پدیدآورندگان
- ۲۸۸ ۸-۳-۹. شاخص‌های کنترل فرایند و تعادل سنجی
- ۲۸۸ ۸-۳-۱۰. خلاصه سند خروجی فرایند تکوین تاریخ شفاهی

فصل سیزدهم: تحلیل و نتیجه‌گیری

- ۲۹۳ ۱. مقدمه
- ۲۹۳ ۲. مروری بر فصل‌های کتاب
- ۲۹۹ ۳. نتیجه‌گیری
- ۳۰۲ ۴. پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی

پیوست‌ها

- ۳۰۷ ۱. توافقنامه/ قرارداد همکاری در پروژه تاریخ شفاهی [پیشنهاد نگارنده]
- ۳۱۱ ۲. کاربرگ واگذاری طرح تاریخ شفاهی [پیشنهاد نگارنده]
- ۳۱۳ ۳. جدول مقایسه‌ای موارد حقوقی مرتبط با طرح‌های تاریخ شفاهی رایج در ایران و مدل پیشنهادی
- ۳۱۶ ۴. پرسشنامه چگونگی بهره‌برداری از مصاحبه تاریخ شفاهی (سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران)
- ۳۱۷ ۵. کاربرگ اعلام شرایط استفاده از مصاحبه (سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی)

۳۱۸	۶. کاربرگ توافقنامه ضبط تاریخ شفاهی (کتابخانه انگلستان)
۳۱۹	۷. کاربرگ‌های مندرج در کتاب «راهنمای تاریخ شفاهی و قانون» اثر جان نوسچواندر
۳۱۹	۷-۱. سند قانونی هدیه
۳۲۰	۷-۲. سند قانونی هدیه با محدودیت
۳۲۱	۷-۳. توافقنامه قراردادی
۳۲۲	۷-۴. توافقنامه قراردادی با محدودیت
۳۲۳	۷-۵. سند قانونی هدیه: مصاحبه‌گر داوطلب
۳۲۴	۷-۶. سند قانونی هدیه: پژوهشگر مستقل
۳۲۵	۷-۷. سند قانونی هدیه: مصاحبه‌گر به‌عنوان نویسنده مشترک
۳۲۶	۷-۸. سند قانونی هدیه: وارث
۳۲۷	۷-۹. کاربرگ رضایت، دانشگاه میشیگان
۳۲۹	۷-۱۰. کاربرگ رضایت و سند قانونی هدیه، دانشگاه میشیگان
۳۳۱	۷-۱۱. اجازه استفاده، مدرسه راهنمایی و دبیرستان
۳۳۲	۷-۱۲. کار آماده‌شده برای توافقنامه استخدام
	۷-۱۳. توافقنامه حق مؤلف در یک کار موردنظر به‌عنوان کار آماده‌شده برای
۳۳۳	استخدام

منابعی برای مطالعه بیشتر

واژه‌نامه

۳۳۹	۱. انگلیسی به فارسی
۳۴۳	۲. فارسی به انگلیسی

کتابنامه

نمایه‌ها

۳۶۷	۱. نمایه کسان
۳۶۹	۲. نمایه جای‌ها
۳۷۱	۳. نمایه موضوع
۳۷۳	۴. نمایه تنالگان

سخن ناشر

انتشارات سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، چاپ و نشر آثار علمی و تخصصی ویژه‌ای را بر عهده دارد که عمدتاً موردنیاز و استفاده کتابخانه‌ها، آرشیوها و مراکز اسنادی و نیز مراکز آموزشی و پژوهشی همچنین دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها است.

خطمشی انتشاراتی سازمان در این زمینه، ارائه الگوی نشر کتابخانه‌ای و آرشیوی از طریق چاپ و انتشار منابع علمی-پژوهشی و عرضه مطلوب آثار حرفه‌ای و تخصصی در حوزه‌های علم اطلاعات و دانش‌شناسی (کتابداری و اطلاع‌رسانی) و مطالعات و پژوهش‌های آرشیوی و اسنادی مانند منابع مرجع، سرعنوان‌های موضوعی، رده‌ها، استانداردها، اصطلاح‌نامه‌ها، مستندها، دستنامه‌ها، فهرست‌ها و فهرستگان‌ها، دانشنامه‌ها، سندشناسی، سندپژوهی، نسخه‌پژوهی، منابع ایران‌شناسی و اسلام‌شناسی، مطالعات تاریخ معاصر و تاریخ شفاهی؛ همچنین احیا و چاپ منابع نفیس و نادر از جمله اسناد تاریخی، نسخه‌های خطی، نشریات قدیمی و آثار بین‌رشته‌ای مرتبط و وابسته به این حوزه‌ها در انواع قالب‌ها و محمل‌های چاپی و الکترونیکی است. سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران امیدوار است با یاری پروردگار و همراهی اصحاب قلم و اندیشه، در جهت پاسداشت و اشاعه دستاوردهای علمی و فرهنگی ایران‌زمین، با توش و توان روزافزونی گام بردارد.

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

جمهوری اسلامی ایران

مقدمه

بدون در نظر داشتن سن افراد یا اهمیت وقایع، همه ما تجربه‌های جالبی داریم که می‌توانیم دیگران را در این تجربه‌ها سهیم سازیم. مهم‌تر اینکه اسناد و کتاب‌های تاریخی نمی‌توانند همه چیز را درباره گذشته بگویند، چون توجه اغلب آنها بر افراد مشهور و حوادث بزرگ متمرکز شده است و این امر به فراموشی افراد عادی که درباره رویدادهای روزمره سخن می‌گویند، منجر می‌شود.

ورود دو گونه منبع جدید به عرصه پژوهش در سال‌های اخیر - یکی اسناد دولتی نهادهای سیاسی و امنیتی و دیگری خاطرات شفاهی - تحولی در این عرصه به حساب می‌آید. همان‌گونه که در عرصه پژوهش‌های اسناد، انقلابی به وجود آمده، در عرصه خاطره‌نگاری و پیدایش یا تکامل و رشد تاریخ شفاهی در داخل و خارج از ایران نیز تغییرات اساسی ایجاد شده است. در نتیجه نزدیکی و تلفیق این دو گروه مستندات، یعنی اسناد و تاریخ شفاهی، گونه‌ای تکامل‌یافته‌تر از پژوهش‌ها شکل گرفته است.

تاریخ شفاهی

تاریخ شفاهی نقش بسیار مؤثری در تاریخ‌نگاری معاصر ایفا می‌کند و به‌عنوان یک ابزار تحقیقی در مطالعات تاریخی، کاربرد فراوانی دارد. مصاحبه در این نوع پژوهش، مهم‌ترین رکن به حساب می‌آید. در عین حال در این روش، امکان طرح موضوعات به‌شیوه‌ای راحت و دور از تکلف نوشتاری وجود دارد که منجر به تعمیق مباحث و بیان برخی ناگفته‌ها خواهد شد. تاریخ شفاهی از آن‌رو حائز اهمیت است که مصاحبه‌شونده به‌طور مستقیم در جریان یک رویداد قرار گرفته یا در یک دوره تاریخی حضور داشته و وقایع را از نزدیک مشاهده کرده و از آنها تأثیر

پذیرفته است. در این حالت، مصاحبه‌شونده یک منبع دست‌اول برای پژوهش‌های تاریخی قلمداد می‌شود.

تاریخ شفاهی به بازآفرینی تاریخ کمک و مورخ را به صحنه رخداد‌های واقعی تاریخ وارد می‌کند و به او کمک می‌کند با یاری گرفتن از حافظه افراد، تاریخ را بازآفریند. تاریخ شفاهی بر اساس مصاحبه با نقش‌آفرینان حوادث در مورد تجربیات خاص آنها شکل گرفته است (نیک‌نفس، ۱۳۹۲ الف، ص ۶).

تاریخ و تاریخ‌نگاری و جنس موضوعات آن از نوع اجتماعی است، درحالی‌که مصاحبه، در حقیقت، استخراج تجارب فردی است و مورخ شفاهی باید با سازوکارهای موجود، تجربه‌های انفرادی را به تجربه جمعی تبدیل کند تا بتواند در قالب تاریخ شفاهی از آن بهره برد. به بیان دیگر، تجربه جمعی است که می‌تواند پیوندی میان گذشته و آینده برقرار کند. محقق می‌تواند در این مسیر، پژوهش خود را به تجربه جمعی نزدیک و آن را تفسیر و تدوین کند (نورایی؛ ابوالحسنی‌ترقی، ۱۳۹۴، ص ۸۴).

مصاحبه‌شونده تاریخ شفاهی می‌تواند از هر قشری باشد، مشروط بر اینکه اطلاعات و شواهد مستقیمی در مورد موضوع پژوهش و نیز حافظه‌ای خوب و سالم داشته باشد. مصاحبه‌کننده تاریخ شفاهی فردی است که قبل از مصاحبه، تحقیقات گسترده‌ای را انجام می‌دهد و سؤالات هدفمندی را طراحی می‌کند؛ البته در زمان مصاحبه فقط به این سؤالات اکتفا نمی‌کند و متناسب با گفته‌های مصاحبه‌شونده پرسش‌هایی را طرح می‌کند.

علاوه بر این، تاریخ شفاهی توانسته است نظریه‌پردازان و عوامل اجرایی رشته‌های گوناگون را با وجود دیدگاه‌های متفاوتشان به هم نزدیک سازد. بزرگ‌ترین توفیق تاریخ شفاهی در عرصه علوم انسانی و اجتماعی و بیرون از فضای آکادمیک، همین تأثیر فوق‌العاده سودمند آن است، زیرا طبیعتاً متخصصان هر رشته نظریات تخصصی خود را به این عرصه تزریق می‌کنند. پورتلی^۱ تاریخ شفاهی را این‌گونه توصیف می‌کند: «موجودی بی‌کرانه و دورپرواز و «گونه مرکبی» که به شرط انعطاف‌اندیشه و توجه به رشته‌های گوناگون، می‌توان از چشمه گوارا و شیرین آن رفع تشنگی کرد» (آبرامز، ۱۳۹۶، ص ۲۸۹).

ناگفته نماند که طرح‌های تاریخ شفاهی یکی از مؤثرترین راهکارهای آموزش تاریخ و تشویق نسل‌های بعدی به بازنمایی گذشته است. به عبارت دیگر «آموزش تاریخ شفاهی می‌تواند

از سطح خاطره‌نگاری صرف و ساده از همان دوران کودکی آغاز شود و به برگزاری مصاحبه، گفت‌وگو و دیالوگ‌های رودررو بینجامد. به عبارتی، این اقدام نه تنها تاریخ‌گویی را در خود دارد، بلکه به تدریج از خودسانسوری‌ها و دیگرسانسوری‌ها در عرصه اجتماعی می‌کاهد» (نورایی؛ ابوالحسنی‌ترقی، ۱۳۹۴، ص ۸۴).

از هنگامی که بشر قادر به تکلم بود، تاریخ شفاهی آغاز و داستان‌ها و افسانه‌ها به صورت شفاهی نسل به نسل در میان اقوام و ملل نقل شده است. در مورد انتقال دانسته‌های تاریخی، شاید بتوان رایج‌ترین شیوه را نقل سینه‌به‌سینه دانست.

مصاحبه‌های تاریخ شفاهی به عنوان ابزاری علمی و پژوهشی، از اوایل قرن بیستم در اروپا مورد توجه قرار گرفت. تاریخ شفاهی روشی بود که مورخان از علوم اجتماعی اقتباس کردند. اولین نسل تاریخ شفاهی دانان حرفه‌ای به وسیله آلن نوینز^۱ و لوئیز استار^۲ رهبری شدند. نوینز، اداره تحقیقات تاریخ شفاهی را در دانشکده تاریخ دانشگاه کلمبیا راه‌اندازی کرد. پس از آن، مراکز دانشگاهی و انجمن‌های تاریخ شفاهی به صورت علمی و هدفمند به اجرای طرح‌های تاریخ شفاهی همت گماردند.

تاریخ شفاهی در ایران محصول انقلاب اسلامی است. مهاجرت صدها تن از مقامات حکومت پیشین ایران به غرب سبب شد قانونی بالقوه از منابع شفاهی در غرب شکل بگیرد و حبیب‌الله لاجوردی با تأسیس مرکز مطالعات خاورمیانه دانشگاه هاروارد خاطرات افراد را از طریق مصاحبه جمع‌آوری کرد. پس از آن، اشخاص حقیقی و حقوقی متعددی در داخل و خارج از کشور به ضبط و ثبت تاریخ شفاهی ایران پرداختند.

در سال‌های اخیر نیز به طور جدی به تاریخ شفاهی توجه و به پژوهش در این حوزه و آموزش آن، با دیدگاه‌های نوینی نگریسته شده است. کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها، و مقالات متعددی در حوزه نظری و عملی این روش پژوهشی تألیف و ترجمه شده و زمینه نقد و بررسی این منابع را فراهم کرده است.

حقوق مالکیت فکری و تاریخ شفاهی

سال‌ها پیش، آثار فکری و هنری نشر محدودی داشتند و چه بسا پدیدآورندگان توقع بهره‌برداری مادی از آثار خود را نداشتند و از این رو حمایت قانونی از این گونه آثار هم چندان ضروری

1. Allan Nevins

2. Luis Star

نمی‌نمود، ولی در جهان امروز وضع دگرگون شده است. با گسترش فوق‌العاده آثار ادبی و هنری و ارزش آفریده‌های فکری از لحاظ اجتماعی و نیز نقش این پدیده‌ها در توسعه فرهنگی، اجتماعی، و اقتصادی، قانون‌گذاران نمی‌توانند نسبت به آنها بی‌تفاوت بمانند.

حقوق مالکیت فکری، دانشی است که به امتیازات یا حقوقی می‌پردازد که در نتیجه تراوشات فکری، ادبی، هنری، و اختراعات برای افراد حاصل می‌شود. دارنده حق مالکیت فکری نسبت به موضوع حق، علاوه بر حقوق مادی، از حقوق معنوی نیز برخوردار است. حقوق معنوی پدیدآورنده برخلاف حقوق مادی، به زمان و مکان محدود نیست و دائمی است، همچنین قابل انتقال به غیر هم نیست (قندی، ۱۳۹۳، ص ۱۳).

آثار شفاهی به آثاری اطلاق می‌شود که به صورت مکتوب ارائه نشده باشد و با لفظ ادا شود، مانند سخنرانی‌ها، خطابه‌ها، موعظه‌ها و مصاحبه‌ها. اثر، خواه کتبی یا شفاهی، زائیده تراوش‌های فکری پدیدآورنده است و باید مورد حمایت مقنن قرار گیرد. در آثار شفاهی نیز، همانند نوشته‌ها، اصالت می‌تواند در محتوا یا کل بیان وجود داشته باشد.

در طول پنجاه سال گذشته، حقوق مرتبط با مالکیت فکری به سرعت تکامل یافته و معاهده‌ها و کنوانسیون‌هایی برای ترویج خلاقیت‌های فکری و حفاظت از حقوق پدیدآورندگان شکل گرفته است. کنوانسیون برن^۱ اولین تلاش بین‌المللی بود و پس از آن کنوانسیون ژنو^۲، کنوانسیون رم^۳، کنوانسیون حمایت از تولیدکنندگان آوانگاشت‌ها^۴، و سازمان جهانی مالکیت فکری (وایپو)^۵ برنامه‌هایی را برای حمایت از حقوق پدیدآورندگان به اجرا درآوردند.

در قوانین ایران در زمینه حقوق مالکیت فکری با تأکید بر آثار شفاهی، نواقص و خلأهای قانونی به چشم می‌خورد که از آن جمله می‌توان به ذکر اصالت اثر به صورت یک شرط کلی، تعریف نشدن حقوق معنوی پدیدآورنده، پیش‌بینی نشدن قرارداد نشر یا عرضه اثر در قوانین، و عدم درج مطلبی در قوانین در زمینه حمایت از آثار شفاهی اشاره کرد.

لازم به ذکر است الزامات قانونی به‌تنهایی چهارچوب مناسبی برای حمایت از مصاحبه‌های تاریخ شفاهی ارائه نمی‌کنند، و رعایت ملاحظات اخلاقی از طرف مدیران پروژه‌های تاریخ شفاهی ضروری است. باید موارد اخلاقی در کلیه مراحل انجام مصاحبه مورد توجه قرار گیرد و

1. Berne Convention

2. Geneva Convention

3. The Rome Convention

4. Convention on the Protection of Manufacturers of Transfers

5. WIPO: World Intellectual Property Organization